

minator 2 og fire nyere danske film, *Pelle Erobreren*, *Nattevagten*, *Pusher* og *Breaking the Waves*. Grænsen mellem teori- og analysedel opløses til dels, da der i teoridelen er indflettet mange kortere eller længere analyseeksempler (filmregistret tæller 61 film). Ud over en tæt forbindelse mellem teori og analyse giver denne form også en mere levende og fængende læsning.

Langkjær tager fat i nogle helt grundlæggende musikvidenskabelige problemstillinger, der relaterer sig til hinanden, nemlig spørgsmålene om hvorvidt musik er narrativ, og om hvorvidt musik henviser til konkrete følelser. Især det sidste bliver diskuteret grundigt, idet der opretholdes en skelnen mellem almene stemninger, de mere fokuserede følelser, der giver musikken en mere lukket betydning, samt affekter forårsaget af kraftig, overraskende musik. Helt konkret foreslår Langkjær, at den filmmusikalske betydning diskuteres ud fra fire niveauer: 1) *Sansningen*, der angår musikens karakter som klingende gestalt. 2) *Perceptionen*, hvor musikens generelle udtryksskarakter fokuseres og dermed opnår betydning i den filmiske kontekst. 3) *Receptionen*, hvor tilskueren forstår og følelsesmæssigt forholder sig til begivenhederne i filmen, som musikken er med til at realisere og virkeliggøre. 4) *De kognitive makrorammer*, som han definerer som "tilskuerens generelle og filmspecifikke viden om fortælle-mæssige former, der kan aktiveres af et givent musikalsk udtryk" (s. 61). Det virker forvirrende at Langkjær omdøber dette fjerde niveau i forhold til en tidligere skitsering af samme model, hvor han kalder niveauet et "diegetisk og narrativt niveau" (s. 50). Desuden signalerer betegnelsen "kognitive makrorammer" en bredere kontekst end den, han giver plads til i sin definition i ovenstående citat. Han nævner vor viden om fortælle-mæssige former, men hvad med de musikalske former eller endnu bredere de sociokulturelle former, som et musikalsk udtryk også kan aktivere? Netop med tilskueren i centrum kan man undre sig over, at han i det hele taget ikke gør mere ud af den brede sociokulturelle kontekst, vi som individer befinder os i, og som i høj grad og på flere niveauer er medbestemmende for vores oplevelse af filmen og dermed den filmmusikalske betydning.

I mange nyere film er musik og reallyde næsten umulige at skelne, idet de danner en samlet komposition. Derfor er begrebet "reallyd" også misvisende, hvilket læseren også gøres opmærksom på. Der er netop ikke tale om rea-

listisk lyd, men om en komponeret lyd, der er lige så konstrueret og derfor lige så æstetisk interessant som musikken og billederne. En af Langkjærs hovedpointer i teorien om reallyd er, at reallyden tilfører fiktionsuniverset en række kinetiske og taktile kvaliteter og dermed giver filmoplevelsen et næsten fysisk nærvær. Langkjær taler i forlængelse heraf om *ekspressiv lytning*. Denne lyttemåde forstærkes i høj grad i brugen af digital lyd og Dolby SR (den nyeste udgave af Dolbysystemet, der i resultatet ligger tæt op ad den digitale lyd), og forfatteren kalder denne nye lydteknologis ekstremt opmærksomhedskrævende karakter en form for *ny-realisme* inden for lydæstetikken. Spørgsmålet melder sig da også, om det overhovedet er befordrende med en opdeling af bogen i to selvstændige teorier for henholdsvis musik og lyd frem for én samlet teori. I hvert fald kunne de to teorier med fordel integreres mere i hinanden eller i det mindste forholde sig mere til hinanden.

Selv om Langkjær er omhyggelig med at afgrænse sit genstandsfelt, så er hans teorier anvendelige langt ud over fiktionsfilmen i alle de sammenhænge, hvor musik og lyd indgår i en eller anden form for polymedial helhed. Bogen henvender sig således meget bredt til alle, der ønsker at blive klogere på filmoplevelsen og i særdeleshed musik- og lydoplevelsen – eller for den sags skyld vores måde at opleve verden omkring os på.

Iben Have

CD'ER

Den danske revy 1930-1940, vol. 1-7. Dacapo DCCD 9808-14, København 2001. Udgivet i samarbejde med Det danske Revymuseum. 7 cd'er, hver med booklet, 28 s.

Da den danske revy i 1998 fyldte 150 år, besluttede foreningen Danske Populær Autorer at støtte et større udgivelsesprojekt. Pladeselskabet dacapo gik med på ideen, og resultatet foreligger nu i form af 20 cd'er med revynumre fra det 20. århundredes første halvdel – i alt ca. 400 numre! Serien er disponeret således, at de fem årtier fra 1900 og frem er blevet begavet med henholdsvis to, to, tre, syv og seks cd'er og det er således den mest omfangsrige del af serien, den fra 1930'erne, der skal omtales her.

De 140 numre omfatter både sjældenheder, som næppe nogen har hørt de sidste 50 år, og klassikere, som de fleste, der er vokset op med radioen, kan udenad. Til de første hører numre med fx Ann Sofi og Gull Mai Norin (mor og datter), til de sidste viser med Osvald Helmuth og Liva Weel, der stadig er blandt de mest imponerende sang- og visefortolkere, vi nogensinde har haft – man kan blot nævne “Hende konen, kællingen, madammen” og “Nå”. Blandt de andre, der står stærkt, er Marguerite Viby, hvis til tider maniske energi gør flere sange bedre end de er, og Ib Schønberg, der modsat foredrager det meste ganske anæmisk, men alligevel interessant og nuanceret.

De fleste numre er viser eller popsange, men der er også medtaget et par monologer og sketches, som mest gør sig ved deres periodecharme – brandere hed det vist dengang. Tempoet er langsomt og pointerne bliver slået godt og grundigt fast. Man finder endda Victor Borges (eller Børge Rosenbaum, som han hed før rejsen til Amerika) “Fonetisk tegnsætning” i, hvad der må være originaludgaven. De i dag mindre morsomme sketches kontrasterer med de satiriske numre, der begyndte at brede sig i 30’ernes revyer. Poul Henningsens tekster er det oplagte eksempel, men også Valdemar Schiøler Link har fremført fine viser, fx “Den vilde jagt i Dyrehaven” (over “På Sjølund’s fagre sletter”) og “Ih hvor er det kommunalt”. På pop- eller schlagersiden dominerer Marguerite Viby med fx “Så ruller jeg med dig”, og i det langsomme tempo finder man indtil flere utrolig sentimentale ballader (Ann Sofi Norins “For dig var det kun småting”), en genre, der dog også ofte blev lavet grin med.

30’erne var det årti, hvor man tog afsked med lagkagerevyerne og de store udstyrsstykker. Konkurrencen fra filmen satte ind, og økonomien blev strammere. Dermed kom der ekstra fokus på musik og tekst, ligesom man afprøvede andre opførelsessteder end de traditionelle teatre. Cirkusrevyen opstod i 1935 på Dyrehavsbakken med Osvald Helmuth som en af de primære drivkræfter i manegen, og Stig Lommer påbegyndte sine elegante Hornbækrevyer på et lokalt badehotel. Sammen med PH’s revyer uddede de forestillingen om, hvad en revy kunne være og inddrog nye publikumssegmenter.

Mange forskellige tendenser stikker altså hovedet frem på de syv cd’er. Som nævnt er der PH’s moderne sensibilitet, det djærvt folkelige og det poppede, men også jazzens repræsente-

ret. Dog ikke så meget som man kunne tro ud fra den status, genren har opnået i fortællingerne om dansk musikhistorie i det årti. Kun 6-7 numre kan relateres til jazzens, mens de øvrige er holdt i tidens schlager- og balladestil. Genren kritiseres kærligt i “Jazzen er død”, hvor musikken dementerer tekstens udsagn, og fra en 1932-revy finder man endda et jazz-instrumentalnummer med Erik Tuxens orkester (“New York”), der dog ikke er et tabt mesterværk.

Desværre lader seriens udstyr en del tilbage at ønske. Tilsyneladende har pladeselskabet rettet udgivelserne mod lystkøberen, der blot investerer i en eller måske to af cd’erne. Hver af cd’erne bærer tre sangeres navne som undertitler, uden at det giver sig mærkbart udslag i den skinnende skives udvalg af numre. Alle syv cd-hefter indeholder det samme essay, “Dansk revy 1930-1940”, af Mogens Landsvig, der ganske kort gennemgår decenniets revyer. Endvidere indeholder hefterne de samme, relativt få, biografier, der dog langt fra dækker de medvirkende sangere og komponister. I omtalen af de enkelte numre angives komponist og tekstforfatter samt vokalist og revytilhørsforhold. Derudover er anført et klip fra en anmeldelse eller en lille anekdote. Det er ærgerligt med så skrabede oplysninger. Man kan ikke forvente en ‘videnskabelig’ udgave, men måske nok en vis diskofil standard. For eksempel havde det været rart at vide, hvem der akkompagnerer, både når det drejer sig om en enkelt pianist og om hele orkestre.

Derimod er lyden fin. Der er gjort meget ud af overføringen fra de gamle 78’ere til cd-mediet, og det skal Claus Byrith have ros for, ligesom Ole Pilgaard fra Det danske Revymuseum har fundet de bedste eksemplarer at overspille. Selve udvalget har Mogens Landsvig stået for, og selv om man bliver præsenteret for et sandt panorama af revynumre, er det alligevel slående, hvor få revyer de er samlet fra. Hver revy er repræsenteret med 3-5 numre, hvilket må udelukke ganske mange.

Disse indvendinger kan ikke skygge for, at der med serien er tale om en milepæl i dansk revyhistorie, idet et enormt repertoire bliver gjort umiddelbart tilgængeligt i et tidssvarende format og med en god lyd. For os, der er født lang tid efter og som måske har hørt navnene på sangere og numre, er det en oplevelse at lytte sig gennem sættet. Nogle gange er det blot spøjst, men i mange tilfælde er der tale om musik og tekster, som holder den dag i dag.

Morten Michelsen